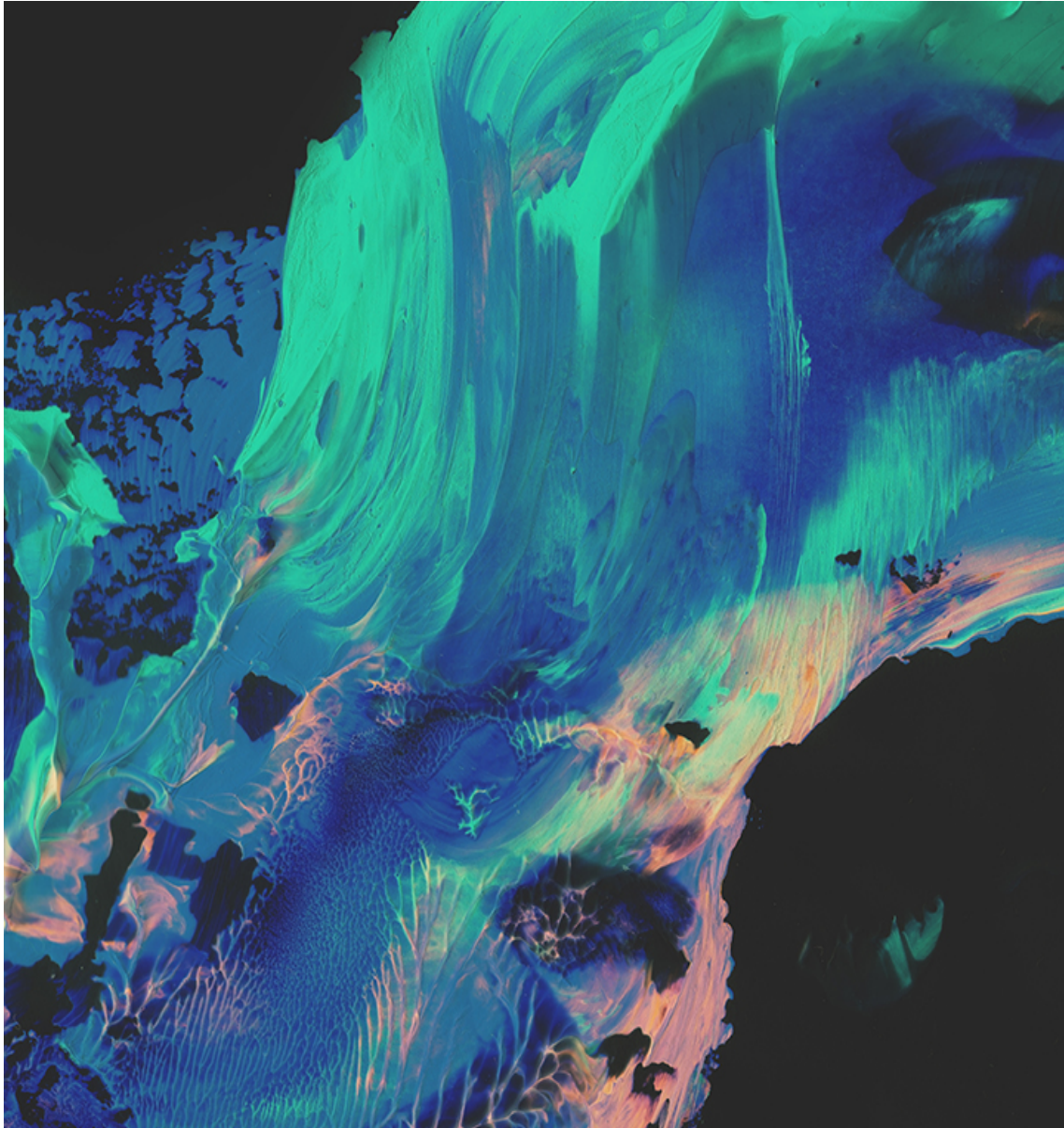

UMEÅ UNIVERSITET

Programanalys

Ämneslärarprogrammet - Gymnasieskolan

Verksamhetsberättelse för 2017/2018

Verksamhetsplan för 2018/2019

Beskrivning av programmet

Ämneslärarprogrammet ger en yrkesmässig förberedelse för arbete i gymnasieskolan. Programmet omfattar tre delar:

- Ämnesstudier (210 eller 240 högskolepoäng fördelade på två ämnen)
- Utbildningsvetenskaplig kärna (UK) (60 högskolepoäng)
- Verksamhetsförlagd utbildning (VFU) (30 högskolepoäng)

Utbildningen består till stor del av ämnesstudier. Studenten ansöker till programmet med ett bestämt ingångsämne och väljer sedan sitt andraämne under utbildningens gång. I och med att Umeå universitet är ett bredduniversitet finns många ämnen att välja bland, som till exempel bild, musik, samtliga samhällsvetenskapliga ämnen, samtliga naturvetenskapliga ämnen och moderna språk.

I utbildningsvetenskapliga kärnan (UK) behandlas frågor kring kunskap, undervisning och lärande, etik och värdegrund. Här behandlas även det pedagogiska ledarskapet, konflikthantering, sociala relationer och demokrati. Även bedömning av elevers lärande, utveckling och hur prestationer kan betygsättas ingår i kurserna.

Den verksamhetsförlagd utbildningen (VFU) genomförs i huvudsak på gymnasieskola men kan också till viss del förläggas i årskurs 7-9. Lärarstudenter vid Umeå universitet genomför VFU vid skolor i Västerbottens län eller Örnsköldsviks kommun.

Programrådssammansättning

Programrådet för ämneslärarprogrammet 2015-2018

Karolina Broman (ordförande), Institutionen för naturvetenskapernas och matematikens didaktik

Jacob Stridsman, Institutionen för idé- och samhällsstudier

Torbjörn Lindmark, Pedagogiska institutionen

Olof Johansson, Institutionen för matematik och matematisk statistik

Katarina Roos, Statsvetenskapliga institutionen

Ingela Valfridsson, Institutionen för språkstudier

Studentrepresentanter

Ellen Söderberg

Charlotte Häggström

Extern representant

Fredrik Lindmark, Midgårdsskolan, Umeå

Nyckeltal för ämneslärarprogrammet - gymnasieskolan

Nyckeltal antagning

Ämneslärarprogrammet	ht-2012	ht-2013	ht-2014	ht-2015	ht-2016	ht-2017
Antal nybörjarplatser (enl. planeringstal)	190	161	170	185	250	245
Antal förstahandssökande ¹	147	153	175	218	251	223
Antal förstahandssökande per plats	0,77	0,95	1,03	1,18	1,0	0,91
Antal registrerade nybörjarstudenter studenter ²	115	114	126	159	153	167

Nyckeltal genomströmning

Ämneslärarprogrammet	Antagna ht-2012	Antagna ht-2013	Antagna ht-2014	Antagna ht-2015	Antagna ht-2016	Antagna ht-2017
Antal godkända nybörjarstudenter efter första terminen ³	58	56	74	86	90	105
Antal godkända studenter efter femte terminen ⁴	47	45	56	54		
Antal godkända studenter efter UK ⁵	46					

Nyckeltal examina

Ämneslärarprogrammet	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Antal som tagit ut examen						
Kvinnor			1	4	11	24
Män				3	11	27
Totalt			1	7	22	51

¹ Enligt Fokus

² Antal registrerade på utbildningens 1:a kurs enligt Ladok

³ Antal godkända på utbildningens 1:a termin, 30 hp (UK 1), enligt Ladok, per den 31 mars (efter ett omtentamenstillfälle)

⁴ Antal godkända studenter efter termin 5 (UK 2), enligt Ladok, per den 31 mars (efter ett omtentamenstillfälle)

⁵ Antalet godkända studenter efter UK 3, per den 30 september

Synpunkter från programrådet på nyckeltal (kommenteras utifrån programmets förutsättningar och struktur)

Nyckeltalen bör vi fortsätta att diskutera framgent, vilka siffror är relevanta att studera och diskutera? Exempelvis, antal godkända studenter efter första terminen, där presenteras de studenter som blivit godkända på hela första terminen (30 hp), ett förkunskapskrav som inte behöver uppnås förrän till termin 5. Det gör att många studenter ändå fortsätter sin utbildning termin 2-4 även om man inte räknas in i denna grupp. Frågan blir om denna siffra säger så mycket om genomströmningen?

Om man ändå utgår från de siffror som ändå presenteras efter en termin kan rådet tolka dessa som att det sker stora förändringar under den första terminen. Den första kullen som presenteras, h12, hade 115 registrerade studenter, efter första terminen var endast 58 godkända efter ett omtentamenstillfälle. För efterföljande kullar var förhållandet 114/56 (kull h13), 126/74 (kull h14), 159/86 (kull h15), 153/90 (kull h16) och 167/105 (kull h17). Andelen har ökat från ca 50% genomströmning till 63% vilket måste ses som positivt. Däremot blir det relevant att fundera över hur användbara dessa siffror är, uppenbarligen fortsätter studenterna läsa vidare fastän de inte är godkända på alla kurser under första terminen. Under termin 2-4 som består av ämnesstudier kan endast förkunskapskraven som är satta till programmet användas för termin 2 och sedan kan kraven endast vara sådana att de är möjliga att klara av. Regelverket⁶ för hur förkunskapskrav skrivs i kursplaner måste nog kontrolleras vid godkännande av kursplaner. Det första egentliga "stoppet" av studenter blir först termin 5, där den första UK2-kursen Utbildningsvetenskap, Undervisning och Lärande (UUL) har ett **behörighetskrav** som borde stoppa studenter. Till VFU-kurserna under termin 5, Att undervisa, har en ny ramkursplan införts där hela första terminen (UK1) måste vara godkänd tillsammans med 60 hp av de 90 hp ämneskurser som studenterna läst. I och med att det är många kursansvariga institutioner för dessa VFU-kurser kan det dock blir utmaningar med just likvärdighet i hur man registrerar studenter, men också likvärdighet av kursen som helhet (exempelvis examinationen och krav på insats under VFU-perioden). Förhoppningsvis gör dock behörighetsprövningarna att nyckeltalen mellan termin 1 och termin 5 blir mer rättvisande.

Lärarhögskolans kansli ska enligt sin Uppföljnings- och åtgärdsplan för 2018 under innevarande år genomföra en **avhoppsanalys**, ett arbete som verkar pågå. Enligt dokumentet Förslag till strukturerade avhoppsanalys (bilaga 28B vid Lärarhögskolans styrelses möte 2018-04-26), finns en tydlig struktur för hur avhoppsanalysen ska se ut, vilken förhoppningsvis kan ge mer ingående svar till varför nyckeltalen ser ut som de gör. Programrådet ser fram mot att ta del av avhoppsanalysen för att förstå vilka skäl studenter har för att hopp av. En första rapport från avhoppsanalysen har delgetts Lärarhögskolans styrelse i slutet av oktober 2018. Rådet ser fram mot fortsatt information om detta.

Lärarhögskolans kansli har utarbetat en standardtext knuten till avhoppsanalysen enligt nedan:

En avhoppsanalys har genomförts av personal vid Lärarhögskolans kansli under perioden 27 augusti – 25 oktober 2018. Under perioden har 17 studenter anmält att de avser att göra ett studieavbrott.

Läroprogram	Avhoppstermin
Förskollärare	2 st. under termin 1 2 st. under termin 2
Grundläroare, fri	2 st. under termin 1
Grundläroare, F-3	Inga avhopp
Grundläroare, 4-6	4 st. under termin 1
Ämnesläroare Gy	4 st. under termin 1

⁶ http://www.umu.se/digitalAssets/158/158730_fs-1.1-292-15-regler-fr-utformning-av-kursplaner-p-grund-och-avancerad-niv.pdf

	<i>1 st. under termin 3</i> <i>1 st. under termin 7</i> <i>1 st. under termin 8</i>

Skälen som anges från studenterna till avhoppet är följande;

- För lång utbildning
- Ansökt till annan lärarutbildning
- För svåra kurser i starten på utbildningen
- Ansökt till annan utbildning
- Fått jobb
- Fysisk och psykisk ohälsa

På fråga om vilket stöd som dessa avhoppare önskat för att inte hoppa av utbildningen nämns;

- Mer vägledning
- Stöd vid ohälsa

Här uppfattar programrådet att det ofta finns studenter som börjar med ett studieuppehåll som sedan aldrig återkommer, och som därmed blir en form av studieavbrott. Dessutom finns det studenter som aldrig anmäler sitt studieavbrott utan bara "försvinner". Om ovanstående siffror skulle stämma och vara de enda avbrott som sker från programmet, dvs endast 7 studenter totalt i alla ämneslärarkullar, skulle inte nyckeltalen på sidan 3 se ut som de gör.

Sett över tid kan konstateras att **söktrycket** ökat om man ser till antal förstahandssökande. Men i och med att planeringstalen ökat kraftigt de senaste åren blir ändå antal sökande per plats låg (1,18 som högsta för antal förstahandssökande per plats). Däremot är det värt att fundera över om planeringstalet 245 är klokt när det endast är 167 som registrerats ht 17. Kanske borde man flytta över platser från ämneslärarprogrammet till KPU där det i dagsläget finns betydligt fler sökande än platser, speciellt i och med att studenterna tar examen från KPU förhöjd och KPU forsk efter ett år, till skillnad från ämneslärarprogrammet där det tar fem år från start till examen. Detta är dock något som tar tid att planera för och kan inte göras med kort varsel. Dessutom anser programrådet att det är viktigt med ett långt program där man som student har chans att utveckla sitt "lärartänk" på ett annat sätt än studenter som enbart läser ett år via KPU.

Antal studenter som tagit ut examina är relativt lågt, men eftersom programmet är femårigt förväntades inga studenter ta ut examen före 2016. Här ser vi dock en liten mängd studenter som fått examen redan 2014 och 2015 och som därmed tagit sig igenom utbildningen snabbare än studieplanen. De 51 studenter som tog examen 2017 var studenter som startade sin utbildning 2011-2014 vilket gör att studenters genomströmning är komplex att analysera från nyckeltalen. Vi ser slutligen en **jämn könstillhörighet** hos de studenter som tagit ut examen. Här skulle det vara intressant att undersöka hur könsfördelningen ser ut bland nyantagna, ifall det är en övervikt av något kön som inte slutför programmet.

Programrådet ställer sig positivt till att vi under det senaste året haft mer möjlighet till inspel angående **planeringstalen**. Dessa tal kan ses som viljeytringar och är därför angelägna att diskutera i förväg. Vad innebär det att man höjer eller sänker planeringstal för respektive ämne? Dessutom påverkar dessa tal enbart ingångsämnen, ingen styrning finns när det gäller val till ämne 2. Detta är något som kanske behöver diskuteras ifall vi vill påverka studenternas ämneskombinationer för framtida anställningsbarhet. Här behöver man också fundera över vilka studentgrupper som

eventuellt kan komma att prioriteras ifall något ämne blir extra populärt. Ska studenter som redan är antagna till programmet prioriteras före eller efter nybörjarstudenter?

Säkring av examensmål

Synpunkter från programrådet på matrisen

Idag finns matriser utvecklade för ämnesinriktningsstudierna för de ämnen som ska utvärderas av UKÄ under 2018, dvs svenska, matematik, samhällskunskap, idrott och hälsa samt bild. Arbetet med UK-kurserna diskuteras och kommer inte att vara tillgängliga när årets programanalys ska skickas in. Som programråd är det svårt att uttala sig om de individuella matriserna, däremot kan vi se om det verkar finnas hål i matriserna där något examensmål inte täcks in av någon av kursernas förväntade studieresultat (FSR). Detta är dock ett mycket tidskrävande arbete som kan vara av vikt att jobba vidare med under det kommande året. Sättet att fylla i matriserna är också av värde att diskutera, i de tidigare matriserna har kryss använts, medan man nu numrerar 1 för att examensmålet introduceras, 2 för att man fortsätter arbeta med detta och 3 för att det slutförs/examineras. Det är bra att man kan visa på progression men gör också att det är svårare att fylla i dessa matriser. Arbetet med matriserna kommer därför troligen att behöva utvecklas under det kommande året.

Det kommer också att behöva sättas ihop matriser för övriga ämnesinriktningar, totalt 19 st som Lärarhögskolan har examensrätt för i ämneslärarprogrammet.

I programstrukturen för studenter på kull h11-h14:

<http://www.lh.umu.se/student/amneslararprogrammet-gymnasieskolan/kurser-gy-antagna-tom-ht14/>

respektive kull h15-h18:

<http://www.lh.umu.se/student/amneslararprogrammet-gymnasieskolan/kurser-gy-antagna-ht15-16/>

kan man utläsa förändringar i upplägget av ämneslärarprogrammet där UK-kurserna förändrats inför ht 2015. Det skapar problem med att följa examensmålen på individnivå eftersom studenter inte alltid följer sin studieplan och därmed byter grupper ("kullar") under utbildningens gång. Detta är något som vi måste fundera vidare över för att individuella studenter ska få en så korrekt och komplett utbildning som möjligt. Detta gäller speciellt de studenter som påbörjade sin utbildning i närheten av denna strukturförändring. Ex en student som startar sin utbildning ht 14 och tar uppehåll ett år, den kommer att få UK-kurser som inte är kompatibla. Nu har många studenter som antagits 2014 och 2015 kommit vidare i utbildningen och skapar utmaningar vilka UK-kurser som ska ges på termin 5 och 10, här har studievägledarna på LHs kansli fått stora utmaningar att studenterna läser "rätt" kurser.

För att få en överblick av UK-kurserna har LHs kansli genomfört en workshop (11 oktober 2018) vilket kan ses som ett första steg att få en tydligare översyn vilka examensmål som de olika UK-kurserna hanterar. Detta ser programrådet som ett mycket bra initiativ. UK måste bli den del av utbildningen där flertalet av examensmålen hanteras eftersom dessa kurser är de enda som är gemensamma (förutom VFU) för alla ämneslärarstudenter. Det första två examensmålen⁷, kan kanske främst anses ingå i ämnesinriktningarna medan övriga mer passar in för UK-kurserna.

---

⁷ För ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan ska studenten:

(1) visa sådana ämneskunskaper som krävs för yrkesutövningen, inbegripet såväl brett kunnande inom ämnesstudiernas huvudområde som väsentligt fördjupade kunskaper inom vissa delar av detta område och fördjupad insikt i aktuellt forsknings- och utvecklingsarbete.

(2) visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik inklusive metodik som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser samt visa kännedom om vuxnas lärande.

Uppföljning av föregående programanalys

Programrådet träffas tre gånger per termin, två timmar vardera och fick inför 2018 pengar för en heldags arbete, något som vi genomförde 23 mars 2018. Hela programrådet kunde delta och vi hann med att gå igenom och diskutera alla de program vi ansvarar för (ämneslärarprogram både gy och 7-9, samt kompletterande pedagogisk utbildning KPU i sina tre former: KPU fördröjd, KPU förhöjd och KPU forsk). Att i rådet ha tid att grundligt diskutera ansvarsområdet är av yttersta vikt, det är dock problematiskt att kräva av ledamöterna att delta eftersom de inte får tid för arbetet från Lärarhögskolan utan från respektive institution, där tid för arbetet varierar mellan ledamöterna (från 12-30 timmar per år).

Vi fick också medel för att samla studentgrupper vid tre tillfällen; i februari studenter på termin 2 och 4 som ska söka sitt andraämne (preliminärt i Studieplansverktyget för studenter på termin 2 och skarpt via antagning.se för studenter på termin 4); i mars för studenter på termin 8 inför att söka examensarbetskurs; samt i september för att informera den nya kullen studenter om programmet. Alla dessa informationsmöten har hållits av ordförande och där ledamöter varit välkomna att delta. Detta återigen av skälet att ledamöterna har väldigt begränsat med tid för sitt rådsuppdrag.

Vi erhöll också pengar för att starta ett samarbete med ett annat universitet, förslagsvis Linköpings universitet (vårt partneruniversitet) där man kan mötas för att diskutera upplägg av ämneslärarprogrammet och vilka erfarenheter man kan dela. Tyvärr har rådet inte hunnit med att genomföra detta under 2017-2018 och nu anser det avgående rådet att det kan vara mer meningsfullt för det nya programrådet att ta över.

Två punkter som lyftes som problematiska i förrförra programanalysen och som skulle utredas, både **småämnesstöd** och olika **prislappar för examensarbetskurserna**. Detta arbete drogs igång under början av 2017, men på grund av olika skäl har man inte arbetat vidare med detta. Programrådet hoppas nu att frågan lyfts upp igen och att beslut tas i dessa ärenden inom kort.

Mittutvärdering

Mittprogramutvärderingen genomfördes 18 december 2017 under studenternas termin 5, kurs Specialpedagogik. Av 82 studenter på kursen (både ämneslärare mot 7-9 och gymnasiet) svarade 30 stycken (2 mot 7-9 och 28 mot gymnasiet), dvs drygt en tredjedel. Redan detta vill programrådet lyfta fram som en problematik. Hur ska vi få fler studenter att besvara utvärderingen? Rådsordförande besöker alltid studenterna i samband med utvärderingen och informerar om vikten av att fylla i denna, men ändå har vi ett lågt deltagande. Framför allt är det viktigt att fundera på om svaren kan ses som representativa för hela gruppen eller om det är vissa grupperingar av studenter som svarar.

De flesta studenter startade sin utbildning ht 2015 och är alltså den kull som läste den nya versionen av UK. I den nya UK2-terminen har man tagit bort de ämnesrelaterade inslagen, t ex i bedömningskursen, något som studenterna lyfte som problematiskt. Flera menar att man önskar att UK-kurserna var mer ämnesrelaterade. I programrådet vet vi dock att det är en utmaning eftersom UK2 tidigare var ämnesanknutet och att det skapade större skillnader i innehåll mellan ämnesinriktningarna än när man, som nu, har en UK som inte relaterar till ämnesstudierna. Programrådet anser att vi ändå måste fundera över om det vore bra med någon form av ämneskoppling även om det påverkar likvärdigheten.

Det var stor spridning på vad studenterna ansåg och förhållandet ämne kontra **ämnesdidaktik**. De flesta ansåg att den didaktik man fått har varit relevant, men inte alltid tillräckligt. Några ämnesinriktningar lyftes som problematiska när det gäller ämnesdidaktik, studenterna ansåg att man inte haft tillräckligt med ämnesdidaktik. Efter diskussioner inom programrådet konstaterar vi att även om didaktik på något sätt ingår i ämnesinriktningarna är det ibland inte tydligt för studenterna. En grundutmaning verkar handla om synen på ämnesdidaktik där studenterna uttrycker en uppfattning att ämnesdidaktik är mer konkret praktisk didaktik, mer kopplad åt metodikhållet medan ämnesdidaktik också kan vara mer teoretisk i form av ämnesdidaktisk forskning. Här kanske vi som universitetslärare måste tydliggöra ämnesdidaktikbegreppet och visa att didaktik både har praktiska och teoretiska tillämpningar. Inom vissa inriktningar läser man ämneskurser kombinerat med specifika didaktikkurser (ex inom matematik, geografi och naturvetenskap där det finns explicita didaktikkurser) medan andra har stora ämneskurser på 30 hp där didaktiken ingår som strimmor alternativt som moment. I den variant där man använder sig av didaktikstrimor som inte är tydligt definierade i kursplanen är det extra viktigt att för studenterna understryka vilka moment och delar som faktiskt är didaktiskt inriktade. Här har Lärarhögskolans ledning beslutat att kursplanerna måste innehålla någon form av definition om mängden didaktik inom ramen för kurserna där den totala mängden ämnesdidaktik ska motsvara (15-20%)⁸. Detta skulle vara genomfört för alla ämnesinriktningar senast den 1 oktober 2018 och programrådet hoppas att detta så också gjorts. Här blir det viktigt att fundera både över didaktiken kvantitativt men också kvalitativt.

I den förra mittprogramutvärderingen utvärderades också metodikbegreppet eftersom det återinfördes 2014 i samband med att examensordningen ändrades. Som examensmål anges att "För ämneslärarexamen ska studenten också visa sådana kunskaper i didaktik och ämnesdidaktik *inklusive metodik* som krävs för undervisning och lärande inom det eller de ämnen som utbildningen avser och för den verksamhet i övrigt som utbildningen avser samt visa kännedom om vuxnas lärande". Föregående år visades studenterna att man inte hade någon större insikt i skillnader mellan metodik och didaktik vilket gjorde att metodikbegreppet tonades ned till förmån för det mer vedertagna ämnesdidaktikbegreppet. Däremot vill vi gärna fundera vidare över metodikens plats i lärarutbildningen. Programrådet tycker att det inte är helt enkelt att definiera vad som mer explicit kan tolkas som didaktik och metodik. Här behövs nog både en diskussion internt med vad vi mer konkret menar med de två begreppen, men också lyfta diskussionen med studenterna. Metodikens fokus på "hur" är smalare än didaktikens olika delar (vad, hur, varför), men hur tydliggör man och problematiserar detta med studenterna?

---

⁸ Beslut. Förtydligande ämnesdidaktik i ämneslärarprogrammet. Rektors beslutsmöte (RBM), FS 3.1.3-780-18

Ett annat tema som analyserades var den **utbildningsvetenskapliga kärnan (UK)** där studenterna anser att vissa punkter haft stort utrymme, t ex skolans historia, politik och läroplansteori medan studenterna önskar att andra områden fått mer utrymme, som exempelvis konflikthantering, vetenskapsteori och forskningsmetodik. I den nya UK1 läser ämneslärarstudenterna enskilt under den första kursen, Ämneslärare som profession, men i efterföljande kurser läser alla lärarstudenter (blivande förskollärare, grundlärare och ämneslärare) tillsammans. Detta är något som studenterna i de öppna svaren ifrågasätter och menar att det är svårt att se relevans för sin egen gruppering. Flera studenter lyfter också att UK-kurserna är ”enkla” och man kan bli godkänd på många kurser utan att lägga ned alltför stor arbetsinsats. I de öppna svaren efterfrågas också mer av konflikthantering och metoder som ”fungerar i verklighetens klassrum”.

Ännu ett tema som utvärderades var den **verksamhetsförlagda utbildningen (VFU)**. Studenterna önskar mer VFU, både totalt, men framför allt mer tidigare i utbildningen. Den första terminens VFU-vecka nämns inte i utvärderingen, utan man fokuserar på VFU2 som precis genomförts innan utvärderingen fyllts i. I svaren blir det uppenbart att det är stor skillnad mellan de olika ämnesinriktningar, både vad gäller krav på undervisning och examinationsuppgifter. Ett exempel från utvärderingen är ”Jag förstår att institutionerna ansvarar för VFUn, men det är fullkomligt otillräckligt som ursäkt för att vi får så extremt olika krav på oss. Beroende på vilket ingångsämne du har får du helt olika instruktioner till din VFU angående hur många undervisningstimmar du bör ha, vilket arbete du ska göra vid sidan av etc.”. Till detta år har en ny ramkursplan för VFU2 utvecklats med samma examinationsformer och ska förhoppningsvis medföra större likhet mellan de olika VFU2-kurserna. Detta kan behöva följas upp under nästa år för att se om större samsyn kring kurserna kan uppnås. Samtidigt lyfter man upp utmaningen med hur viktiga skolans handledare är under VFU:n. Om man hamnar hos en handledare som man inte fungerar tillsammans med av något skäl, blir VFU:n inte givande på samma sätt. Bra handledare ger bra VFU och tvärtom. Vi har under det senaste året uppmärksammat att det är svårt att, pga större studentgrupper, få handledare till alla studenter som både är behöriga handledare genom handledarutbildning och också behöriga lärare både i ämnet och på det stadium de undervisar i. Här anser programrådet att det är angeläget att vi skapar en tydlig hanteringsordning som beskriver hur man hanterar problem av denna karaktär, hur ska vi universitetslärare och samordnare kunna kvalitetssäkra VFU:n? Många studenter lyfter exempelvis upp problemet med att man får så lite chans till undervisning. Under ht 17 placerades studenterna under VFU2 på högstadiet även om de går mot en examen för gymnasiet. Att placera studenterna på högstadiet är ett aktivt beslut som tagits eftersom ämneslärarstudenterna blir behöriga både för gymnasiet och högstadiet. Studenterna får ofta större chans till mer undervisningstid på högstadiet än på gymnasiet vilket är positivt. Nivån på högstadiet kan också vara lämplig att möta under den första lite längre VFUn, i och med att studenterna enbart har med sig ämnesstudier från det ena ämnet.

Ett annat tema som utvärderades var **examinationer**. De få svar som framkommit (endast 10 studenter har kommenterat examinationer) visar på stor spridning av åsikterna. Detta beroende på att studenterna läser olika ämnesinriktningar och därmed möter olika examinationer, förutom under UK. Detta år lyfts tentamina upp som en vanlig examinationsform, framför allt under UK1. Denna grupp är ju den första som går den nya UK1 och det kan ha blivit så att man ändrat examinationsformer från ett seminariefokus (som tidigare kritiserats p g a låga krav) till att nu ha ett tentamensfokus. För UK2 verkar dock seminarier finnas kvar som examinationsform. Under översynen av UK-kurserna som påbörjats den 11 oktober 2018 bör kursernas olika examinationsformer analyseras. Exempel från studenter (vi kan dock inte uttala oss om hur representativa dessa svar är): ”Examinationer i UK2 har varit förfärliga p.g.a onödiga seminarier. Vanligt att ingen examinator deltar eller att examinatorn är någon som inte är insatt i utbildningen.”, ”Inom UK behöver du nästan aldrig läsa litteraturen för att få ett godkänt betyg.”, ”I uk var det nästan bara salstentor.”

Slutligen utvärderades de **generiska kunskaperna** samarbete, kritiskt förhållningssätt, muntlig och skriftlig förmåga mm samt ett av de perspektiv som nämns i slutet av denna programanalys (jämförelse). Resultatet visar att man anser att den skriftliga förmågan är den generiska kunskapsform som man mött mest och samarbete minst. Jämförelse har enligt studenterna beaktats ”till viss del”, dvs ett relativt lågt betyg.

Programutvärdering

Programutvärderingen genomfördes den 7 maj 2018 med den studentkull som avslutade sina studier vt 18. Av kursens 57 studenter svarade 29 studenter på den skriftliga utvärderingen som helt anknöts till utbildningens examensmål. Programrådsordförande genomförde också en muntlig utvärdering tillsammans med studenterna under träffen den 7 maj. De flesta studenterna hade påbörjat sina studier 2013 och har därmed läst den gamla UK.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att studenterna beskriver olika uppfattningar om sina studier, vissa ämnesinriktningar beskrivs i positiva ordalag, andra är betydligt mer kritiska när det gäller ämnesinnehållet. Vissa anser sig få en bredd inom sitt ämne medan andra efterfrågar många ämnesområden för att känna en trygghet inför den kommande undervisningssituationen. Flera studenter diskuterar mycket utifrån att man under ämnesinriktningen skriver uppsatser (B-, C-, samt kandidatuppsatser nämns), något som av vissa ses som positivt medan andra är betydligt mer negativa. Uppsatserna verkar vara positiva för att bättre genomföra examensarbetet, men samtidigt begränsar de bredden i ämnesstudierna. Om man inom ett ämnes inriktning använder 15 hp till en fördjupning via en uppsats riskerar det att ge en smalare utbildning än om man skulle ha läst kurs med mer bredd. Samtidigt kan uppsatser inom ramen för inriktningen vara positivt för examensarbetet.

I programutvärderingen presenterades i övrigt främst saker studenterna önskar förändra. Det finns en spridning i om man uppskattar mindre kurser (ofta då med samläsning med andra studentgrupper) eller större terminsblock för **inriktningsstudierna**. De som samläst med andra studenter, t ex i matematik, NV-ämnen och religion, visar främst på nackdelarna, att det är svårt att uppfatta professionsanknytningen. Studenter anger ofta vilka moment man önskar att man fick mer undervisning kring, t ex IKT och konflikthantering, men hävdar samtidigt att utbildningen har rätt låga krav och att de inte behöver lägga ner så mycket tid för att ändå avklara studierna. Man lyfter också fram att vissa områden, även om man mött dem under utbildningen (som exempelvis bedömning och planering av undervisning), behöver problematiseras och utvecklas. Ett exempel från en student: "Vi har aldrig fått höra om exempelvis hur man kan planera för att förbättra studieron i klassrummet". Lärarna som undervisar på ämneslärarprogrammet beskrivs med varierande åsikter, en vanlig uppfattning är att man önskar möta fler lärare som har mer yrkeskompetens och praktisk erfarenhet från skola och som kan relatera till den kommande yrkeskarriären, inte enbart har de teoretiska kunskaperna. Programmets röda tråd är otydlig menar många studenter, man anser att institutioner inte känner till varandras arbete tillräckligt väl. Studenters lösning på detta är inte alltid möjligt att genomföra, men man lyfter ändå fram förslag enligt "UKI och UKII borde vara på samma institution som ansvarar för och undervisar alla kurser, det skulle hjälpa otroligt mycket". Utifrån ett studentperspektiv är det alltså problematiskt att man inte ser utbildningens röda tråd, något som vi som undervisar behöver vara medvetna om.

En allmän uppfattning är att **VFU** är den viktigaste delen av utbildningen och man önskar mer VFU totalt, något som kanske behöver informeras mer om från både vår och Lärarhögskolans sida, att mängden VFU (30 hp) är det som utbildningen innehåller, varken mer eller mindre. Studenterna som uttrycker något i de öppna frågorna om VFU hävdar att den första korta 1,5 hp-kursen kändes meningslös, detta kan dock bero på att det var länge sedan den VFU genomförts. De flesta studenterna är däremot nöjda med att ha tre VFU-perioder (även om den första skulle önskas vara längre), bra med en i början, en i mitten och en i slutet.

Examensarbetet nämns av studenterna i programutvärderingen som något som inte riktigt "passar in", något som finns utöver. En students uttalande får exemplifiera genom: "Exjobbet känns rätt onödigt för kommande yrkesutövning, det hade varit mycket rimligare att antingen korta ned studietiden eller läsa mer ämnesstudier. Det känns som nåt ni stoppat in bara för att det ska vara "fint", inte för att ni tror att vi faktiskt kommer ha så mycket nytta av det senare". Här krävs också mer information, att examensarbetet har en viktig funktion, bland annat för att utbildningen ska vara forskningsförberedande.

De **generiska kunskaperna** utvärderas på samma sätt som under mittprogramutvärderingen. När det gäller punkterna samarbete, kritiskt förhållningssätt, reflektion samt skriftlig förmåga är fördelningen lika mellan mittprogram- och programutvärdering, medan man ser att studenterna anser att deras muntliga förmåga utvecklats under andra halvan av utbildningen.

Slutligen fick studenter komma med förslag på förbättringar/förändringar av utbildningen, där gav 22 av 30 studenter förslag kring detta. Främst handlar det om önskemål om mer didaktik och metodik, mer möten med lärare från skolverksamheten, man önskar ett tydligare regelverk kring examination (något som finns men som kanske behöver efterföljas bättre) samt bättre samarbete mellan institutioner.

Även detta år ifrågasätter studenter utvärderingens form även om man i år tagit bort delen där studenter får svara (ja/nej) om de anser att de olika examensmålen uppnåtts. De anser att det är ett trubbigt verktyg, men samtidigt ges möjlighet att i öppna frågor redovisa mer ingående synpunkter. Dessa är dock svårare att sammanställa eftersom studenter har väldigt olika uppfattning i många frågor. Programrådet anser det angeläget att kontinuerligt se över mittprogram- och programutvärderingarna för att utveckla dessa så mycket som möjligt.

Internationalisering

(Umu:s definition - Att utbildningen vid Umeå universitet ger studenterna internationella perspektiv innebär att det finns en interkulturell och global dimension i syfte, innehåll och genomförande av utbildningen. Studenterna har där det är genomförbart möjlighet att vara delaktiga i internationella utbyten. Inom lärarkollegiet finns internationella nätverk som kommer utbildningen tillgodo. Doktorander är inkluderade i dessa nätverk, skapar egna nätverk och deltar i andra internationella sammanhang.)

I programutvärderingen har studenternas syn på internationalisering under tidigare år efterfrågats, dock inte denna gång vilket för att vi inte har studenternas syn på internationalisering. Programrådet ser att litteraturen är, på de flesta inriktningskurser samt en del UK-kurser, internationell. Ämneslärarstudenterna med inriktning mot språk (engelska, tyska, franska, spanska) har ett naturligt sätt att få internationella perspektiv i sin undervisning. Ett fåtal kurser under inriktningen ges också på engelska (exempelvis inom kemiinriktningen: Kemins grunder samt Bioorganisk kemi). Språk- och internationaliseringsmässigt vill programrådet också lyfta fram de utmaningar som skolan befinner sig i när det gäller språkets betydelse i skolan, både när det handlar om lärande på ett andraspråk och språkutvecklande arbetssätt. Här vore det bra med en översyn kring språkets plats inom lärarutbildningen.

Tidigare verkar det ha varit enklare för studenter att göra sin VFU i andra länder, programrådet har uppmärksammat att det varit färre studenter som gjort sin VFU i utlandet de senaste åren. Vad detta beror på vore intressant att fundera vidare kring. En utmaning kan vara skillnader i skolsystem mellan olika länder, problem med VFU-besök/examination, samt att VFU-kursernas längd inte alltid stämmer överens med lämpliga VFU-perioder i utlandet.

Samverkan

(Umu:s definition - Att utbildning vid Umeå universitet är samverkanssäkrad innebär att, där det är lämpligt för utbildningens mål och innehåll, samverkan med externa parter sker för att stödja utbildningens utveckling och studenternas lärande samt för att stödja studenternas övergång till arbetslivet. Inom lärarkollegiet finns kunskap om vilka krav som kommer att ställas på studenterna i deras framtida arbetsliv. Forskarutbildningens genomförande ger doktoranderna insikt i vetenskapens roll i samhället samt förutsättningar att efter avslutad utbildning kunna tillgängliggöra forskning och bidra till samhällets utveckling.)

Samverkan kan tydligast ses inom den verksamhetsförlagda utbildningen (VFU) där ämneslärarstudenterna genomför tre VFU-perioder (en vecka under termin 1, fyra veckor under termin 5 och 12-14 veckor under termin 9), men även examensarbeten kan anknytas till samverkan med skolverksamheten.

Samverkan sker också via forskningsprojekt samt samverkansprojekt som exempelvis inom ramen för övningsskoleprojektet där 7 projekt beviljats under hösten 2018. Detta kan förhoppningsvis förbättra samverkan både för lärarutbildningen och universitetet i helhet.

Jämställdhet

(Umu:s definition - Genom jämställdhetsintegrering av utbildningens innehåll och genomförande utvecklar studenterna sin handlingsförmåga att motverka ojämställdhet i samhället. Studenterna får under sin utbildning kunskap om hur makt och kön konstrueras inom det kunskapsområde som utbildningen avser. Inom lärarkollegiet finns kunskap och förmåga att reflektera om sitt ämne ur ett jämställdhetsperspektiv.)

Jämställdhet lyfts främst inom UK-kurserna, inriktningskurserna också kan ha ett jämställdhetsfokus men det är svårt för programrådet att ha insikt där eftersom de är så många och varierande. Exempelvis ingår ett FSR i kursen Etik, demokrati och den heterogena lärandemiljön (6LU007) under första terminen som uttrycker att studenten ska visa kunskap om och förståelse för betydelsen av att anlägga ett jämställdhets- och jämlikhetsperspektiv i rollen som lärare. Under UK2-terminen läses kursen Specialpedagogik (6PE223) där man öppnar upp för jämställdhet i FSRet "Reflektera över elevens olika förutsättningar och behov samt analysera skolans betydelse för att utveckla en inkluderande och gynnsam pedagogisk miljö för alla" och i och med att man lyfter "för alla" blir det också en jämställdhetsfråga. Om man med jämställdhet också breddar upp för begreppet "genus" kan man konstatera att en genusmedvetenhet finns i flertal kurser inom programmets olika delar. Lika behandling är ett annat viktigt och närliggande begrepp som skulle kunna diskuteras under denna punkt.

I övrigt är ämneslärarprogrammet ett program med relativt jämn könsfördelning bland studenterna och där undervisande universitetslärare från alla institutioner som ingår i programmet också är både män och kvinnor. Kurslitteraturen visar också på bredd mellan manliga och kvinnliga författare.

Samlad programanalys

Ämneslärarprogrammet är ett stort och viktigt program vid Umeå universitet. En utmaning är dock att den inriktning som vänder sig mot årskurs 7-9 inte blivit så populär och att Lärarhögskolan under de senaste åren valt att inte starta utbildning för denna inriktning. På så sätt har gymnasieinriktningen blivit det enda egentliga ämneslärarprogram som ges vid Umeå universitet. Hösten 2018 har en inriktning mot slöjd på högstadiet ändå startat, med endast 3 studenter. Detta har skapat en hel del utmaningar inför framtiden eftersom dessa studenter behöver ha en egen studiegång där man läser UK2 under vårtermin i stället för hösttermin. Detta behöver under det kommande året utredas vidare för att vi inte skapar nya vägar för ett litet antal studenter som påverkar en stor organisation. I och med att de ämneslärare som tar ut examen mot gymnasiet blir också behöriga på högstadiet kommer Umeå universitet ändå att utbilda lärare för högstadiet. För de ämnen som inte ges på gymnasiet måste andra vägar hittas, förslagsvis via Kompletterande Pedagogisk Utbildning (KPU), detta gäller ämnesinriktningar som t ex hem- och konsumentkunskap och slöjd.

Eftersom ämneslärarprogrammet ges med flera olika ämnesinriktningar finns stor risk för låg **likvärdighet** mellan ämnena, något som både studenter och lärare problematiserar. Både vad gäller innehåll (ex didaktik kontra ämne) men också likvärdig bedömning mellan olika ämnens gemensamma kurser. Studenter ifrågasätter likvärdighet i bedömning av exempelvis VFU, här konstaterar både programrådet och studenter att bedömning av VFU riskerar att bli väldigt subjektiv. Varje student besöks av en universitetslärare per ämne och när det gäller bedömning av studentens VFU finns stora utmaningar. Lärarhögskolan har via Lärarutbildningsrådet under året arbetat med att utveckla ett bedömningsunderlag för besök och trepartssamtal, detta arbete måste fortsätta under kommande år för att bedömningen ska kunna bli mer likvärdig än idag.

Strukturellt finns det utmaningar med ämneslärarprogrammet. UK1 och UK2 med VFU-kurser samt VFU3 ligger alla under höstterminer, vilket skapar problem när det handlar om att ordna VFU-platser. Detta speciellt i fortsättningen eftersom studentkullarna blir större och större. Där anser

programrådet att det är viktigt att en av VFU-perioderna, förslagsvis VFU2, fortsätter att genomföras på högstadiet, främst av pedagogiska men också praktiska skäl (se diskussion kring de pedagogiska skälen på sidan 9). Fördelen med att genomföra VFU på höstterminer är att det inte är så mycket lovdagar under hösten vilket ger mer möjlighet för undervisning under VFU. Ett annat problem är examensarbetet som ligger över två terminer under sista året, detta skapar problem för institutionernas bemanning. Här kanske en annan struktur av sista året vore möjligt att utreda utan att påverka alltför många inblandade.

Något som programrådet uppmärksammat de senaste åren är den ökade mängd studenter som vill **tillgodoräkna** tidigare studier och även sk reell kompetens. Här handlar det både om tillgodoräknande av ämneskurser och VFU. Tillgodoräknanden av ämneskurser är ofta enkelt att hantera, däremot är reell kompetens som ofta används för att tillgodoräkna VFU betydligt mer utmanande. Att man befunnit sig i skolans värld under en viss tid (utan handledning eller hjälp från erfarna kollegor) kan inte direkt omsättas till en lärarkompetens, någon form av utvärdering av kompetensen måste kunna göras. För att tillgodoräknanden av reell kompetens för VFU ska kunna hanteras likvärdigt, måste Lärarhögskolan utreda hur detta konkret ska hanteras.

Eftersom **mittprogram- och programutvärderingarna** endast besvarats av en mindre andel studenter skulle vi i programrådet vilja fundera hur detta skulle kunna ändras, hur fler studenter ska komma till tals. Vi har försökt genom ett stort antal påminnelser, få studenterna att besvara utvärderingarna. Vi vet därför inte riktigt vad majoriteten av studenterna anser, mycket av det som lyfts är det som är negativt med utbildningen. Endast ett väldigt litet antal kommentarer är studenter som lyfter positiva aspekter med sin utbildning. Det är också problematiskt för de två studentrepresentanter som sitter i programrådet att ha en översyn över studenters generella syn på programmet. Vi funderar därför på vilket mandat studenterna sitter med i rådet, förutom att de utsetts av UmPe. I samband med programutvärderingen har rådets ordförande träffat studenterna och ägnat ca en timme åt en muntlig utvärdering. Under denna del har vissa saker lyfts fram som vi tolkar som stora och viktiga, dessa aspekter har lyfts även av tidigare studentgrupper. Saker som att man inte uppfattat att man fått ämnesdidaktik under ämnesstudierna, att VFU:n helt varit beroende av en bra handledare (en dålig handledare medför en dålig VFU), att några ämnesinriktningar fått tydlig kritik, att seminarier som examinationsform uppfattas som missvisande och orättvis. Här har Lärarhögskolans ledning under dialoger under det senaste året lyft seminarier som examinationsform och vi hoppas att detta ska göra att kritiken minskar från efterföljande kullar.

En angelägen del som programrådet vill lyfta fram är utmaningen med att det finns en **äldre och en nyare version av UK1 och UK2**, något som kommenterades redan i de föregående programanalyserna. De fyra första kullarna (h11-h14) har läst den äldre versionen av UK1 och studenter som startade utbildningen senare (h15-h17) har läst andra UK-kurser. Här ser rådet en problematik som ligger i att studenter inte alltid följer den planerade studiegången, det finns studenter som kommer in på programmet med redan avklarade ämnesstudier och därmed kommer snabbare framåt i systemet. Det finns också studenter som av flera skäl inte läser hela sin utbildning enligt ”rätt” planerad studiegång. En av de större påverkansfaktorerna är användandet av studieuppehåll för studenterna. Lärarhögskolan har under många år varit relativt generösa med att erbjuda studenterna studieuppehåll, något som enligt reglerna också för att vi måste kunna erbjuda studenterna att slutföra sin utbildning. Regelverket som styr studieuppehåll är betydligt mer restriktivt än vad vi valt att använda. Här kan vi se utmaningar med t ex skoljuridik som tidigare låg i UK3, men nu finns i UK1. Man vill inte att studenter som tar sig genom utbildningen snabbare än planerat ska behöva läsa om samma innehåll igen. Här krävs en insats från Lärarhögskolans kansli för att göra en sådan avstämning.

Eftersom Lärarhögskolan och de kursansvariga institutioner under de två senaste åren varit med noggranna med **behörighetsprövningar**, främst i och med att universitetets regelverk förtydligats, har detta påverkat genomströmningen (se kommentar ovan). Vi ser detta som en styrka att man faktiskt gör kontinuerliga behörighetskontroller och därmed stoppar studenter som inte blivit godkända under sina studier. Detta är dock inte helt enkelt utifrån ett praktiskt perspektiv, speciellt med tanke på studenter som söker och får studieuppehåll. Institutioner planerar för studentgruppers

storlekar utifrån Studieplaneringsverktyget men detta planeringsverktyg blir därmed mer trubbigt. Programrådet vill dock understryka att vi tycker att behörighetsprövningar, som nu görs inför VFU2 och VFU3, är bra.

När det gäller själva arbetet i programrådet är den största utmaningen att det finns **tid** för ordförandens arbete med programmen (detta programråd har 25% av heltid), men däremot har programrådsmedlemmarna i övrigt ingen tid betald från Lärarhögskolan för uppdraget. Respektive institutioner ställer upp med tid (varierar mellan 6-15 timmar per termin) för institutionsmedlemmarna, men eftersom det är ytterst begränsat blir stor risk att arbetet sker toppstyrt. Många remisser och uppdrag kan rådets ordförande inte delegera eftersom rådsmedlemmarna inte har arbetstid för detta. Detta gäller också den nya reviderade beställarmodellen (F.S.1.6.2-1145-18), där programråden fått nya arbetsuppgifter i form av beredning, något som vi under de senaste åren inte bidragit med i någon större utsträckning. Programrådet anser att det fortfarande är svårt att veta vilket uppdrag man har, man är inget beslutande råd utan mer rådgivande. Anvisningarna för arbetet i rådet som beskrivs på hemsidan <http://www.lh.umu.se/om-lararhogskolan/organisation/programrad/> är tyvärr inte uppdaterad. Här vill vi återigen understryka problematiken att programrådsordförande i flera dokument beskrivs som programansvarig, något som inte är korrekt eftersom ordförande inte är ansvarig för programmet som helhet.